

Ekonomi Yönetim Politika

Economics Management Politics

Araştırma Makalesi • Research Article

Yetişkinlerin Denizcilik Meslek Eğitime Katılımı ve Ekonomi¹

Participation of Adults in Maritime Vocational Training and Economy

Ercan MUTLU *

Özet: Tarih boyunca ülkelerin ekonomik ve siyasi stratejilerinin vazgeçilmez bir unsuru olan denizcilik, gerek ekonomik, gerekse güvenlik açısından denizlere tam bağımlı olan Türkiye için de önemli bir rol oynamıştır. Önemli boğazlara sahip ve üç tarafı denizlerle çevrili bulunan Türkiye'nin denizcilik alanında nitelikli ve iyi eğitilmiş iş gücünün yetiştirilmesi zorunludur. Nitekim denizcilik alanında başarı sağlayan toplumların nitelikli ve iyi eğitilmiş denizcilere sahip olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada, işsizlik oranlarının arttığı bir süreçte nitelikli bir eğitim alarak, ekonomik kazanç elde etmek ve kendilerini istihdam edilebilir kılmak için özel denizcilik ve gemiadamları mesleki eğitim kurslarına devam eden yetişkinlerin katılım amaçları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden yakınsayan paralel deseni ile yürütülmüştür. Çalışma evrenini, İstanbul ilinde araştırma uygulamasının yapıldığı dönemde özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılım sağlayan 430 kursiyer oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma gurubunu, maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen İstanbul ilinde özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılmış 12 gemiadamı oluşturmaktadır. Araştırmada nicel verilerinin toplanacağı bir "anket" ve nitel verilerinin toplanacağı "yarı yapılandırılmış görüşme formu" geliştirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilere göre, Türkiye'de yetişkinlerin özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılımını etkileyen en önemli etkenin bireylerin ekonomik kazanç elde etmek ve kendilerini istihdam edilebilir kılmak olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin mesleki eğitimi, denizcilik meslek eğitimi, katılım, amaçlar.

Abstract: Maritime, which has been an indispensable element of economic and political strategies of countries throughout history, has played an important role in Turkey, which is completely dependent on the seas both economically and in terms of security. It is imperative for Turkey, which has important straits and is surrounded by seas on three sides, to train a qualified and well-educated workforce in the maritime field. As a matter of fact, it is known that societies that are successful in the field of maritime have qualified and well-educated sailors. The purpose of this research is to determine the participation goals and barriers of adults that attend seafarer vocational training courses in order to gain economic income and make themselves employable in a process where unemployment rates are increasing. The research was carried out with the convergent parallel design, which is one of the mixed research methods in which quantitative and qualitative research approaches are used together. The population of the study consists of 430 trainees who participated in private seafarer courses during the research practice in Istanbul. The study group of the research consists of 12 seafarers who attended private seafarer courses in Istanbul, which was determined by maximum diversity sampling. In the research, a "survey" to collect quantitative data and a "semi-structured interview form" to collect qualitative data was developed. With the research findings and results, it has been determined that the most important factor affecting the participation of adults in seafarer

¹ Bu çalışma "Gemiadamlarının Mesleki Eğitime Katılım Örgütleri" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID: 0009-0005-4266-781X ercanmutlu@gmail.com

Received/Geliş: 29 Mart 2024

Accepted/Kabul: 22 Haziran 2024

Published/Yayın: 25 Haziran 2024

vocational training in Turkey is that individuals participate in these courses in order to gain economic gain and make themselves employable.

Keywords: Adult vocational training, maritime vocational training, participation, goals.

Giriş

Dünya çapındaki denizcilik endüstrisi, 1960'lı yıllardan bu yana denizcilik sektörünü karakterize eden hem emek hem de sermayenin yaygın küreselleşmesiyle önemli ölçüde dönüşüme uğramıştır (Alderton ve diğerleri, 2012). Denizcilik, aşağıdaki açılardan küresel bir endüstridir. Birincisi, sektör, malların dünya çapında taşınmasıyla belirlenen temel bir lojistik alanıdır. İkincisi, sektördeki mülkiyet giderek uluslararası hale gelmektedir. Böylece denizcilik şirketleri çok az sınır ötesi kısıtlamayla karşılaşarak dünya çapında gemilere sahip olmakta ve onları işletmektedir (Goss ve Marlow, 1993). Üçüncüsü, denizcilik sektörünün kapsamının ve büyüklüğünün artması ve mülkiyetin uluslararası hale gelmesiyle birlikte şirketler, personel alımı da dâhil olmak üzere sınırlar ötesinde faaliyet göstermektedir.

Dünya üzerinde taşınan yüklerin yaklaşık olarak % 90'ı deniz yolu taşımacılığı ile yapılmaktadır. Dünyada yıllık olarak 11 milyar ton yük deniz yolu ile taşınmaktadır. Dünya nüfusu dikkate alındığında kişi başına yaklaşık olarak 1.5 ton yük en ucuz taşıma aracı olan deniz yolu taşımacılığı ile insanlara ulaştırılmaktadır. Türkiye'de yurtdışına gönderilen yüklerin % 94'ü, yurtdışından ülkemize getirilen yüklerin ise yaklaşık olarak % 82'si deniz yolu taşımacılığı ile yapılmıştır (UAB, 2021). Yük ve yolcu taşımacılığı başta olmak üzere son yarım yüz yüzyılda yirmi kat büyüyen deniz taşımacılığı geniş bir endüstri, ticaret ve hizmet alanına dönüştüğü görülmektedir. Diğer ulaşım hizmetlerine oranla daha fazla yükün daha düşük navlunla taşınması ülkeleri deniz taşımacılığına yönelten önemli bir faktör olmuştur. Hacim olarak dünya ticaretinde en yüksek orana sahip olan denizcilik sektörü hem uluslararası alanda hem de ülkemizde en stratejik sektörlerin başında gelmektedir. Bu gelişmeler bağlamında, dünyanın her yerinde çalışabilecek bilgi ve beceriye sahip gemiadamlarına daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için denizcilik sektörü, hızla büyüyen küresel ticaret filosunda çalışacak eğitilmiş ve nitelikli personel yetiştirmek istemektedir. Yük ve yolcu taşımacılığı başta olmak üzere son yarım yüz yüzyılda yirmi kat büyüyen deniz taşımacılığı geniş bir endüstri, ticaret ve hizmet alanına dönüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda, mesleki eğitim programlarına katılım sağlayan gemiadamlarının kazanmış oldukları bilgi ve becerilerin insanlara ve ülkelere ekonomik anlamda fayda sağladığı ve yararlı bir hizmet ürettiği söylenebilir.

Coğrafi konumu nedeniyle filosunda nitelikli personel bulundurmaya isteyen Türkiye için denizcilik meslek eğitimi önemli bir sektör olmuştur (Koday ve diğerleri, 2017). Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan Türkiye'nin Karadeniz, Akdeniz ve Ege denizlerinde yürütülen faaliyetlerde önemli bir yeri ve menfaatleri bulunmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki çıkarlarını koruması dünyadaki gelişmeleri izleyebilen nitelikli eleman yetiştirmesi ile yakından ilgilidir. Denizcilik alanında yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler, devletlerin Ortadoğu ve Akdeniz'e olan ilgisinin artması Türkiye'nin denizcilik alanında faaliyet gösterecek eğitilmiş personel yetiştirmesini zorunlu hale getirmektedir.

1. Denizcilik Meslek Eğitimi

Denizcilik mesleği ve denizcilik meslek eğitimi insanoğlunun denizcilikten ticari, askeri ve keşif amaçlı faydalanmaya başladığı ilk dönemlere dek uzanır. İngiltere'de 1776'da kurulan Denizciler Birliği, kurumsal boyutta yetişkinlere denizcilik eğitimi veren ilk kurumlardan biri olarak bilinmektedir. Bu birlik Amerika kıtasından İngiltere'ye göç eden gemiadamlarına denizcilik ile ilgili eğitimler sunmuştur. Sonraki dönemlerde ise İngiltere'de 1798'de yetişkinlere denizcilik eğitimi veren Nottingham Yetişkin Okulu açılmıştır (Akay ve Ültanır, 2010). Yetişkinlere yönelik denizcilik eğitimi veren okulların açılması ile geleneksel yöntemler yerini teknik açıdan daha nitelikli ve iyi eğitim almış denizciler yetiştiren kurumlara bırakmıştır.

Türk denizcilik tarihi incelendiğinde geleneksel olarak usta çırac ilişkisi içinde verilen eğitimin ötesinde, gemiadamlarına yönelik sistemli bir eğitimin 19. yüzyıldan itibaren verilmeye başlandığı görülmektedir (Hergüner, 2003). Usta-çırac ilişkisi içerisinde verilmekte olan geleneksel hale gelmiş bu oluşumu değiştirmek ve deniz taşımacılığı için üst düzey insan gücü gereksinimini karşılamak amacıyla 22 Mart 1887 tarihinde Leyli Kaptan Mektebi'nin kuruluşu gerçekleştirilmiştir. Bu okul, farklı dönemlerde Tüccar Kaptan Mektebi veya Leyli Tüccar Mektebi gibi farklı isimlerle anılmıştır. Uzun bir dönem kendi alanın tek olan bu denizcilik okulu, 1928 yılında Ticareti Bahriye Mekteb-i Alisi, 1934'te Yüksek Deniz Ticaret Mektebi adını almıştır (Karakaya, 2011). Denizcilik alanında meydana gelen gelişmelere bağlı olarak gelişmesini sürdüren bu okul 3/6/1946 tarihli ve 4915 numaralı kanunla “Yüksek Denizcilik Okulu” adını alarak İstanbul Teknik Üniversitesine bağlanmıştır. Bu okulların günümüzdeki eğitim öğretim sistemine göre lisans düzeyinde mezunlar verdiği belirtilmektedir.

Günümüzde denizcilik meslek eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Milli Savunma Bakanlığı (MSB) ve Yüksek Öğretim Kuruluna (YÖK) bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilmektedir. Bu eğitim kurumlarının kullandıkları eğitsel araçlar, gemiadamları eğitmenlerinin nitelikleri ve müfredatları Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB) tarafından izlenmekte ve değerlendirilmektedir. Türkiye’de UAB’nin ilgili birimleri tarafından akredite edilmiş toplamda 100 kurum bulunmaktadır. Bu kurumlardan 25 tanesi YÖK’e, 43 tanesi MEB’e ve 32 tanesi ise özel kuruluşlara bağlıdır (UAB, 2021). Özel kuruluşlara bağlı özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kursları MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir. Bu kursların çoğunluğu İstanbul’da olmakla birlikte on bir farklı ilde yetişkinlere yönelik eğitimlerine devam etmektedir.

Tüm Avrupa’da olduğu gibi ülkemizde de denizcilik meslek eğitiminin asgari koşulları Uluslararası Deniz Ticaret Örgütü (IMO) tarafından belirlenmektedir. IMO denizcilik meslek eğitiminin asgari koşullarını belirlerken, Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları Hakkında Uluslararası Sözleşme (STCW 78/95) konvansiyonunu referans almaktadır. Türkiyede STCW 78/95 sözleşmesine 1992 yılında katılmış ve sözleşme çerçevesinde belirtilen kriterlere göre eğitim programlarını düzenlemeyi garanti etmiştir (Halatçı, 2013). Günümüzde denizcilik meslek eğitimlerinin IMO tarafından belirlenen STCW 78/95 standartlarına göre uygulanması, eğitim sistemlerinin birbirine benzemeye, eğitim ve öğretimin giderek daha fazla uluslararası nitelik kazanmaya başladığını göstermektedir. Ulusal ve uluslararası gemilerde tayfa olarak çalışmak isteyen yetişkinlerin güverte sınıfı gemiadamları için gemici, usta gemici ve güverte lostromosu; makine sınıfı gemiadamları için ise yağcı, usta makine tayfası ve makine lostromosu eğitimlerini veren yetkilendirilmiş özel denizcilik ve gemiadamı yetiştirme kurslarına katılım sağlamaları gerekmektedir (UAB, 2019). Ayrıca gemilerde zabıt olarak çalışan gemi kaptanı, gemi zabiti, yardımcı zabıtlar yeni sertifika almak, sertifikalarını yenilemek, meslekte bir üst göreve yükselmek ve teknolojik gelişmelerden dolayı uluslararası sözleşmelerin gerektirdiği yeni eğitimleri almak için bu kurslara katılım göstermektedir. Yetişkinlerin özel denizcilik ve gemiadamı yetiştirme kurslarına katılımını etkileyecek faktörlerin daha iyi anlaşılması için yetişkin eğitiminde katılımı ilgili araştırmaların incelenmesi çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Katılımı Etkileyen Faktörler

Yetişkinlerin mesleki eğitim kurslarına katılımını etkileyen çeşitli motivasyon modelleri bulunmaktadır. En yaygın kullanılan modellerden biri, bilinen “ihtiyaç memnuniyeti” modelidir. Bu model, tüm insanların yerine getirmesi gereken bazı temel ihtiyaçlarının olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle, yetişkinler ihtiyaçlarının karşılanması için iyi bir şansa sahip olduğunu düşündükleri faaliyetlere daha fazla ilgi göstermekte fakat ihtiyaçlarını karşılama şansının zayıf olduğunu düşündükleri faaliyetlere katılmamakta ve bu faaliyetlerden etkilenmemektedirler. Bergsten (1977), iş tatmininin mevcut işle ilgili yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılım için pozitif bir değerliliğe katkıda bulunduğunu savunmuştur. Yapılan çalışmalarda iş tatmini ile gelir

düzeyinin yüksekliği bireyin yetişkin eğitimi faaliyetlerine erişiminin bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Johnstone ve Rivera (1965) daha yüksek gelire sahip bireylerin yetişkin eğitime katılıma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Benzer bir şekilde, Carp ve diğerleri (1974) gelir düzeyi ile katılım arasında pozitif bir korelasyonun olduğunu belirtmektedirler.

Yetişkin eğitiminde katılımın bir başka nedeni ise ücret artışı beklentisidir. Ülkeler arası karşılaştırmalı bir çalışma yapan Kilpi-Jokanen, De Vilhena, Kosyakova, Stenberg ve Blossfeld (2012), yetişkin eğitiminin kadınlar için orta vadeli getiri üzerinde nedensel bir etkisi olduğunu, ancak erkekler için hiçbir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, yetişkin eğitiminde katılımın kariyer ilerlemesinde daha fazla fayda sağladığını, ancak bu sonuçların gelişmiş ülkelerde daha faydalı olduğunu belirtmiştir. Getirilerin yüksek olması için hedef kitlenin ihtiyaçlarının iyi belirlenmesi ve bireylerin ihtiyaçlarına uygun faaliyetlere ve programlara katılım göstermesi bunun ilk adımı olmaktadır (Almeida, Behrman ve Robalino, 2012).

Yetişkin eğitimi faaliyetlerine katılımda mesleki becerilerin artırılmasının istihdam üzerinde olumlu etkilerinin olduğu yapılan uluslararası çalışmalarda belirtilmektedir. Son yıllarda artan işsizlik oranları nedeniyle politika belirleyiciler yaşam boyu öğrenmenin özellikle işsizlik, yeniden yapılandırma ve kariyer dönüşümlerinden etkilenenler için faydalı olduğuna inandıkları için yetişkin eğitiminde katılıma daha fazla ilgi göstermektedirler (Avrupa Konseyi, 2011).

Hanushek ve Woessmann (2021), bilgi sermayesinin büyüme üzerindeki etkisi, ülkelerin eğitimin kalitesini ihmal etmeyi göze almayacakları kadar büyük olduğunu ifade etmektedir. Mesleki eğitime katılım ise hem ekonomik hem de sosyal amaçlardan dolayı ülkeler tarafından önemli olarak algılanmaktadır. Mesleki eğitime katılım bir yandan yeni becerilerin üretilmesi ile ekonomik üretimdeki artışa katkıda bulunarak toplum için parasal faydalar sağlarken öte yandan da birey için daha daha barışçıl ve hoşgörülü bir toplum olma yolunda faydalar sağlayabilmektedir (Laal ve Salamati, 2012; Lowe, 1985). Kaynaklar etkin bir şekilde yönetildiğinde ve tasarlandığında, üretkenliğin ve sürdürülebilir büyümenin temel bir bileşeni olan beşerî sermayenin kalitesi artacaktır (Berker, 1975, 1994). Nitekim eğitilmiş ve vasıflı işgücü, beşerî sermayenin kalitesini ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi artırmak için önemli bir faktördür.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, araştırmanın problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek amacıyla karma yöntem araştırması modeline uygun olarak yürütülmüştür. Aynı konu üzerinde farklı fakat birbirini tamamlayıcı veri toplamak, nicel bulgularla nitel bulguları açıklamak, nitel ve nicel sonuçları birbirinin tamamlayıcısı olarak sentezleyebilmek için paralel yakınsayan desen kullanılmıştır.

2.2. Evren Örneklem ve Çalışma Gurubu

Bu çalışmada nicel verilerin toplanacağı genel evren, İstanbul ilinde gemiadamları kursları bünyesinde açılan mesleki eğitim kursları ve bu kurslara katılan kişilerden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini ise uygulama aşamasında bu kurslara katılım sağlayan kursiyerler oluşturmaktadır. İstanbul ilinin çalışma evreni olarak seçilmesinin nedeni gemiadamı kurslarının en yoğun olarak açıldığı il olması ve evrenini özelliklerine ilişkin çeşitliliği yansıtmasıdır.

Nicel aşamadaki örneklem grubuna ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Nicel Örneklem Grubunda Bulunan Gemiadamlarına İlişkin Bilgiler

Değişkenler	Grup	F	%
Cinsiyet	Kadın	20	4.7
	Erkek	410	95.3
	Toplam	430	100

Yaş	18-24	119	27.7
	25-34	161	37.4
	35-44	90	20.9
	45 ve daha fazla	60	14.0
Toplam		430	100
Eğitim	İlkokul	40	9.3
	Ortaokul	76	17.7
	Lise	152	35.3
	Yüksekokul	57	13.3
	Üniversite	99	23.0
	Lisansüstü	6	1.4
Toplam		430	100
Çalışma Alanı	Güverte	263	60.5
	Makine	141	32.8
	Elektronik	15	3.5
	Diğer	11	3.2
Toplam		430	100

Tablo 1'e göre araştırmanın nicel aşamasına katılan gemiadamlarının 410'unun erkek (% 95.3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların 280'i 18-34 yaş aralığındadır (% 65.1). Eğitim durumunda en yüksek oranı lise mezuniyeti olanlar oluşturmaktadır(% 35.3). Katılımcıların büyük bir çoğunluğu lise ve altı düzeyde eğitim durumuna sahiptir (% 62.3). Katılımcıların çalışma alanına göre dağılımları incelendiğinde güverte bölümünde çalışanların yoğunlukta olduğu belirlenmiştir (% 60.5).

Nitel analiz verilerinin toplandığı örneklem çalışma grubu olarak ifade edilmektedir. Bu grup araştırmanın amaçlarına uygun verilerin elde edileceği düşünülerek güverte ve makine alanında faaliyet gösteren farklı branşlardan kursiyerler arasından amaçlı örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Bu çalışmada nitel çalışma grubunda bulunan bireylerin çeşitliliğini en üst düzeyde tutmak için ise maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubu katılımcılarına ilişkin bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Nitel Çalışma Grubunda Bulunan Gemiadamlarına İlişkin Bilgiler İlişkin Bilgiler

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	Çalışma Durumu	Medeni Durumu	Çalıştığı Alan ve Kurs Türü
Katılımcı 1	Kadın	26	Önlisans	Çalışıyor	Bekâr	Survey
Katılımcı 2	Erkek	37	Lisans	Çalışıyor	Evli	Port State
Katılımcı 3	Kadın	24	Önlisans	Çalışıyor	Bekâr	Satın Alma
Katılımcı 4	Erkek	39	Önlisans	Çalışıyor	Evli	DPA
Katılımcı 5	Erkek	34	Önlisans	Çalışmıyor	Bekâr	Güverte Zabiti
Katılımcı 6	Erkek	38	Lisans	Çalışmıyor	Bekâr	Yağcı
Katılımcı 7	Erkek	35	Önlisans	Çalışmıyor	Bekâr	Makine Zabiti
Katılımcı 8	Erkek	65	Önlisans	Emekli	Evli	Gemici
Katılımcı 9	Kadın	39	Lise	Çalışmıyor	Bekâr	Aşçı

Katılımcı 10	Erkek	43	Lise	Çalışıyor	Dul	Uzakyol Kaptanı
Katılımcı 11	Erkek	26	İlköğretim	Çalışmıyor	Bekâr	Usta Gemici
Katılımcı 12	Erkek	40	Önlisans	Çalışıyor	Evli	Çarkçibaşı

Tablo 2’de nitel çalışma grubunda bulunan gemiadamlarının özellikleri verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların 3’ü kadın, 9’ü ise erkektir. Katılımcılardan 2’si lisans mezunu, 7’si önlisans mezunu 2’si lise mezunu ve 1’i ise ilköğretim mezunudur. Görüşmeye katılan kadınlardan 2’si bir işte çalışmakta, 1’i ise çalışmamaktadır. Erkek katılımcılardan 1’i emekli, 4’ü çalışmakta, 4’ü ise herhangi bir işte çalışmamaktadır. Yaş aralığı 24 ile 65 arasında değişmektedir. Emekli ve 65 yaşında olan katılımcı dışındaki diğer katılımcıların ağırlıklı yaş ortalaması 34’tür. Katılımcılardan 4’ü denizcilik firmalarının kara biriminde, 5’i ise gemilerde çalışmaktadır. Gemici, yağcı ve aşçı yeterliliğinde sertifika almak isteyen 3 kişi ise ilk kez gemide çalışmak için kurslara katılmaktadır.

3. Bulgular

3.1. Nicel Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çalışmaya katılan gemiadamlarının mesleki eğitimine katılım amaçlarını etkileyen etmenler sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcıların Kursu Katılma Amacına Göre Dağılımı

Kursa Katılma Amacı	f	%
Bu kursu tamamlayıp iş bulmak	114	26.5
Daha iyi gelir sağlamak	117	27.2
Bu kursu tamamlayıp işimi değiştirmek	15	3.5
Bu kursu tamamlayıp işteki pozisyonumu değiştirmek	26	6
Mevcut çalıştığım işte daha yeterli olmak	25	5.8
İş yaşamım için geleceğe dönük bir yatırım olduğunu düşünüyorum	54	12.6
Sahip olduğum gemiadamı belgelerimi yenilemek için	29	6.7
Sertifika almak için	45	10.5
Diğer	5	1.2
Toplam	430	100

Katılımcıların kursa katılmalarında en önemli amaçlarının “Daha iyi gelir sağlamak” (% 27.2) ve “Bu kursu tamamlayıp iş bulmak” (% 26.5) olduğu belirlenmiştir. Bu durumun kursa katılma amaçları ile de örtüştüğü söylenebilir. Kursun tamamlanıp iş değişikliğine gitme amacı ise katılımcılar tarafından en düşük oranda belirtilen en önemli amaçtır (% 3.5). Buna göre yetişkinlerin mesleki eğitim kursuna katılım amaçları incelendiğinde elde edilen verilerin, Yıldız’ın (2012) belirttiği; neoliberal politikalar bağlamında hem dünyada hem de Türkiye’de yetişkinlerin mesleki eğitiminde öne çıkan eğilimlerinden sertifikasyon, beceri edinme ve bireylerin kendilerini istihdam edilebilir kılma amaçları ile Johnstone ve Rivera’nın (1965) belirttiği daha yüksek bir gelire sahip olma amacı ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin gemiadamları yetiştirme kursuna katılımdaki en önemli amacı ile eğitim durumuna ilişkin veriler Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Kursa Katılmadaki En Önemli Amaç ve Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Kursa Katılma Amacı (En Önemli Amaç)	İlkokul		Ortaokul		Lise		Yüksekokul		Üniversite		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bu kursu tamamlayıp iş bulmak	17	14.9	33	28.9	37	32.5	11	9.6	16	14.0	114	100
Daha iyi gelir sağlamak	12	10.3	31	26.5	36	30.8	16	13.7	22	18.8	117	100
Bu kursu tamamlayıp işimi değiştirmek	2	13.3	1	6.7	4	26.7	2	13.3	6	40.0	15	100
Bu kursu tamamlayıp işteki pozisyonumu değiştirmek	2	7.7	0	0.0	10	38.5	8	30.8	6	23.1	26	100
Mevcut çalıştığım işte daha yeterli olmak	0	0.0	1	4.0	13	52.0	4	16.0	7	28.0	54	100
İş yaşamım için geleceğe dönük bir yatırım olduğunu düşünüyorum	3	5.6	5	9.3	128	51.9	4	7.4	14	25.9	54	100
Sahip olduğum gemiadamı belgelerimi yenilemek için	1	3.4	1	3.4	11	37.9	6	20.7	10	34.5	29	100
Sertifika almak için	3	6.7	3	6.7	11	24.4	5	11.1	23	51.1	45	100
Diğer, lütfen belirtiniz	0	0.0	1	20.0	2	40.0	1	20.0	1	20.0	5	100
Toplam	110	25.6	186	43.3	59	13.7	27	6.3	48	11.2	430	100

Sd=32, $\chi^2=177.898$ p<0,001

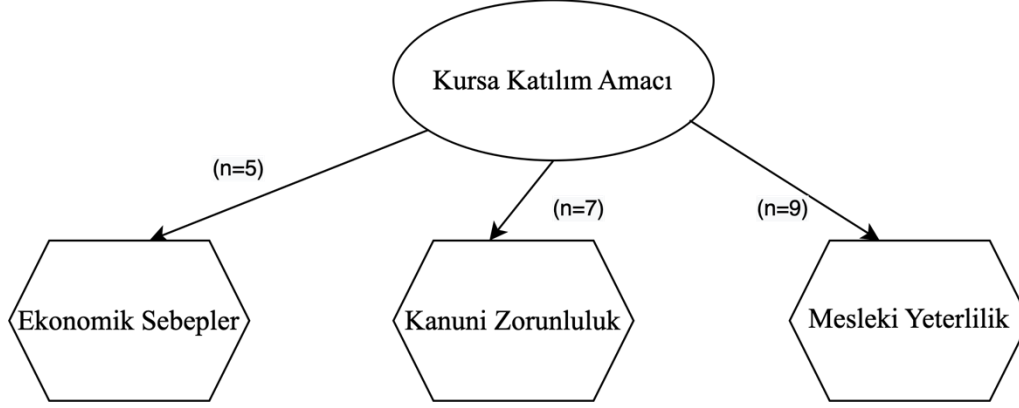
Katılımcıların kursa katılmadaki en önemli amacı ile eğitim durumları arasında anlamlı (p<0.001) bir ilişki bulunmaktadır. İlkokul mezunu olan katılımcıların % 25.2'si, ortaokul mezunu katılımcıların % 55.4'ü ve lise mezunlarının % 63.3'ü kursa iş bulmak ve daha iyi gelir sağlamak amacıyla kursa katılmaktadır. Buna karşın yüksekokul ve üniversite mezunu katılımcılarda iş bulmak ve daha iyi gelir sağlamak amacıyla kursa katılma oranı % 40'in altına düştüğü görülmektedir.

Bu oranın ilkököl ve ortaokul mezunu olan katılımcılarda daha yüksek olmasının sebeplerinden biri ise bu grubun 45 gün gibi kısa bir sürede bu kurslardan mezun olup gemici, yağcı veya kamarot yeterliliğinde sertifika alıp asgari ücretin çok üzerinde bir iş bulma imkânına sahip olmalarıdır. Günümüz şartlarında ilkököl ve ortaokul mezunlarının aynı şartlarda karada iş bulmalarının zor olduğu düşünülmektedir (Pektaş ve diğerleri, 2018). Bu katılımcılar ilk defa gemiadamı olmak için özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılım göstermekte ve en önemli amaçları ise bu kursları bitirip iş bulmak ve daha iyi bir gelir sağlamak olmaktadır.

3.2. Nitel Araştırma Bulguları ve Yorumlar

Nitel verilerin toplanması için 12 katılımcı ile yâri yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılardan araştırmanın ikinci sorusu kapsamında kursa katılma amaçları hakkında fikirleri alınmıştır. Görüşmelerden elde edilen içerik analiz yöntemiyle analiz edilmiş sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Gemiadamı mesleki eğitimine katılım amaçlarını saptamak için görüşme formundan elde edilen veriler analiz edilmiş ve analiz sonuçları Şekil 1’teki gibi tema ve alt temalar olarak kodlanmıştır.

Şekil 1. Katılımcıların Kurs Katılma Amaçları

Şekil 1 incelendiğinde görüşmeye katılanların kursa katılma amaçları “kanuni zorunluluk”, “mesleki yeterliliğini artırma” ve “ekonomik nedenler” olmak üzere üç alt tema olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların amaçlarının tekil olmadığı, birden fazla amaçla gemiadamları yetiştirme kurslarına katıldığı saptanmıştır. Buna göre katılımcılar en fazla kendini geliştirmek amacıyla (n=9) kurslara katıldıklarını ifade etmiştir. Aşağıda katılımcı görüşlerinden bazı kesitler sunulmuştur. Kanuni zorunluluk temasında yer alan katılımcı görüşleri;

“Yüksekokul mezunu olduğum için bir süre denizde çalıştıktan sonra STCW gereksinimlerinden dolayı bazı kurslara gitmem gerekti. Ben zorunlu olduğum için gittim. Bir üst ehliyete geçebilmek için zorunlu olduğum için gittim. Zorunlu olmasaydım bu kadar zaman ve para harcamazdım. Gemide 2. zabıttım 1. zabıtlığe geçebilmek için bu kursu almak zorundaydım.” (K5).

Mesleki yeterliliğini artırma temasında yer alan katılımcı görüşleri;

“En son aldığım tehlikeli yükler “Dangerous Cargos” ile alakalı bir kurstu kişisel gelişim için aldığım bir kurstu kanuni olarak zorunlu değildi. Mesleki yeterliliğimi artırmak için aldığım bir kurstu.” (K1).

Ekonomik nedenlerden dolayı kursa katıldığını belirten bir katılımcı ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılara dikkat çekmiş ve aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır.

“Malum Türkiye ekonomik olarak çoktan popülaritesini kaybetti yani yurtdışında çok arkadaşım var, eskiden Türkiye’ye gelip çalışmak istiyorlardı artık gelmek istemiyorlar. Hem ekonomik durumdan dolayı hem de Türkiye’de yaşam standartları eskisi gibi iyi değil.” (K6).

Sonuç ve Değerlendirme

Gemiadamları mesleğini yerine getiren ve ilk defa gemiadamı yeterliği almak isteyen yetişkinler, mesleğin gerektirdiği şartlardan dolayı yaşam boyu eğitime katılmaktadır. Yetişkinler gemiadamı yetiştirme kurslarına daha çok sertifika edinme, işgücü piyasasının talep ettiği becerileri kazanma, işlerinde daha üst bir konuma gelmek, iş değiştirmek ve kendilerini istihdam edilebilir kılma amacıyla katılmaktadırlar (Mutlu, 2024).

Gemiadamı yetiştirme kurslarına katılanların % 65.1’i 18-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Genç yetişkin olarak nitelenebilecek bu yaş grubunun ekonomik nedenlerle

yaşamboyu eğitime katıldıkları ise görüşmelerde öne çıkmaktadır. Özellikle dezavantajlı aile geçmişinden gelen genç yetişkinlerin, eğitim düzeyi yaşıt grubuna göre daha iyi gelir seviyesini elde edecekleri düşüncesi eğitime katılımı etkilemektedir (Mutlu, 2024). Mesleki eğitime katılımda istihdam edilebilirliğin artırılması ve ekonomik kazanç amacının gemiadamları yetiştirme kursuna katılımda da etkili olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların eğitim düzeyi incelendiğinde lise mezunlarının en yüksek orana sahip oldukları görülmektedir. İlkokul ve ortaokul ile birlikte düşünüldüğünde katılımcıların büyük bir bölümünü lise ve altı eğitim düzeyi oluşturmaktadır. İlkokul ve ortaokul mezunlarının % 64.7'si ekonomik nedenlerle bir üst öğrenime devam edemediklerini belirtmiştir.

Gemiadamlarını mesleki eğitim veren kurslara katılmaya motive eden faktörlerin ortaya konulması önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Katılım araştırmalarında yetişkinlerin eğitim programlarına katılma nedenlerinin çeşitli olduğu görülmektedir. Katılımda çoklu nedenleri belirlemek ve en etkili olan faktörün ortaya konulabilmesi için kursiyerlere birden fazla katılım amacı işaretlemesi istenmiştir. Katılımcıların kursa katılım amacında oran olarak en yüksek değerleri sırasıyla bu kursu tamamlayıp iş bulmak (% 51.8), daha iyi bir gelir sağlamak (% 50.8) ve sertifika almak seçenekleri oluşturmaktadır. Katılım amaçlarında en önemli madde kategorik bazda incelendiğinde daha iyi gelir sağlamak ilk sırada yer alırken bu kursu tamamlayıp işini değiştirmek en son sırada yer almaktadır.

Katılımcıların kursa katılımdaki en önemli amacı ile aylık geliri arasında $p=.000$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Geliri 2.000 TL altı olan katılımcıların % 41.7'si iş bulmak için kursa katılım gösterirken geliri 8.000 TL ve üstü olanların % 32'si ise işteki pozisyonunu değiştirmek ve işte daha yeterli olmak için kursa katılmaktadır. İlkokul mezunu olan katılımcıların % 72.5'i ve ortaokul mezunu katılımcıların % 75.3'ü kursa iş bulmak ve daha iyi gelir sağlamak amacıyla kursa katılmaktadır.

Zira ekonomik nedenlerle eğitimine devam edemeyen katılımcıların gemiadamları yetiştirme kursuna iş bulma ve iyi bir gelir sağlama amacıyla katılmaları ile örtüşmektedir. Mevcut eğitim düzeyi ile piyasa da daha zor şartlarda ve daha düşük bir ücret karşılığında çalışılacağı düşünülmektedir. Tüm bu nedenler özel denizcilik ve gemiadamları yetiştirme kurslarına katılımda ekonomik amacın daha egemen olduğu görülmektedir. Ayrıca, gemiadamları mesleki eğitiminde öne çıkan iş bulma, daha yüksek gelir elde etme ve sertifika sahibi olma gibi eğilimler neoliberal politikaların hem Türkiye'de hem de dünyada oluşturduğu eğilimler ile paralel olduğu söylenebilir (Mutlu, 2024). Ancak gemiadamlığı kursuna katılımda "kanuni zorunluluk" faktörünün de etkili olduğu belirtilmelidir. Ulusal ve uluslararası alanda hizmet üreten gemiadamlarının dünyadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak bilgi ve becerilerini artırmaları ve alandaki değişikliklere ayak uydurmaları alacakları eğitim hizmetinin kalitesi ile yakından ilişkilidir. Bunda ise uluslararası kuralların ve alandaki değişimlerin meslek mensuplarına öğretilerek beceri kazandırılması gerekliliğidir.

Yapılan incelemeler neticesinde nitel veri analizinde çıkan sonuçlar nicel veri analizinde çıkan sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Ekonomik sıkıntıların giderilmesi hem araştırma hem de çalışma grubu tarafından en çok dile getirilen ifade olmuştur.

Kaynakça

- Akay, C., & Ültanır, E. (2010). Andragojik temellere dayalı kolaylaştırılmış okuma-yazma eğitimi (KOYE) sürecine yönelik KOYE eğitimcilerinin görüşleri. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2), 75-88.
- Alderton, T., Bloor, M., Kahveci, E., Lane, T., Sampson, H., Thomas, M., Winchester, N., Wu, B., & Zhao, M. (2004). The global seafarer: Living and working conditions in a globalised industry, Geneva: ILO.

- Almeida R., Behrman J., Robalino D. (2012). The right skills for the job? Rethinking training policies for workers (Human Development Perspectives). Washington, DC: World Bank.
- Avrupa Konseyi. (2011). Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning. (2011, 12 20). Official Journal C 372.
- Bergsten, U. (1977). Adult education in relation to work an lesiure. Stockholm: Almgvist & Wiksell International
- Halatçı, Ü.U. (2013). Uluslararası Gemiadamları Sözleşmesi (STCW 1978) ve Değişiklikleri Örneğinde Uluslararası Antlaşmaların Türk Hukuku'nda Yürürlüğü ve Yargısal Denetim Sorunu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,62(2), 501-538. Doi: 10.1501/hukfak_0000001715.
- Hanushek, E. A. and Woessmann, L. (2021). "Education and Economic Growth." In Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance. Oxford University Press
- Hergüner, M. (2003). Cumhuriyetimizin başlangıç yıllarındaki denizciliğimize ilişkin bir inceleme, (1923-1930). İstanbul: Deniz Ticaret Odası Yayınları.
- Johnstone, J. W.,& Rivera, R. J. (1965). Volunteers for learning. Chicago: Aldine.
- Karakaya, M. (2011). Cumhuriyet Döneminde Ticari Denizcilik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi (1928-1981) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Kilpi-Jakonen, E., de Vilhena, D. V., Kosyakova, Y., Stenberg, A., & Blossfeld, H. P. (2012). The impact of formal adult education on the likelihood of being employed: A comparative overview. Studies of Transition States and Societies, 4(1), 48-64. Retrieved from: <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-363768>.
- Koday, Z., Koday, S.,ve Kaymaz, Ç. K. (2017). Dünyadaki Bazı Önemli Boğazlar ile Kanalların Coğrafi Özellikleri ve Jeopolitik Önemleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3),879-940. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file2468195>.
- Lowe, J. (1985). Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış (T. Oğuzkan, Çev.). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.
- Mutlu, E. (2024). Gemiadamlarının Mesleki Eğitime Katılım Örüntüleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pektaş, G. Ö. E., Mersin, K. ve Ormanlı, F. (2018). Limanların Bölgesel ve Ekonomik Etkileri: Tekirdağ-Ren Nehri Karşılaştırması. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(35), 757-775. doi: 10.21550/sosbilder.390242.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2019). Ulaşan ve Erişen Türkiye 2019. Erişim adresi: <https://www.uab.gov.tr/>
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2021). Ulaşan ve Erişen Türkiye 2021. Erişim adresi: <https://www.uab.gov.tr/>
- Yıldız, A. (2012). Transformation of adult education in Turkey: from public education to life-long learning. Kemal İnal and Güliz Akkaymak (Ed). Neoliberal transformation of education in Turkey (245-257). Palgra and Macmillan.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 100
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).